

Samenvattingen gesprekken

Waddenzeehavens

De Raad van advies Waddenzeehavens behartigt de gezamenlijke belangen van de zes grotere havens in de Waddenzee en stuurt het programma Waddenzeehavens aan. De Raad heeft onder meer een toekomststrategie ontwikkeld, die is toegezonden bij de reactie op de proeve. De drie lijnen zijn: building with nature, verduurzaming en specialisatie.

Ten aanzien van building with nature liggen er grote kansen rond Delfzijl en Den Helder. Met de nog te verwachten overheidsbeslissingen dit jaar, is het overgrote deel van het plan bij Delfzijl in uitvoering, behalve het project zoet-zout natuur in combinatie met omlegging van de spui. De integrale opgave bij Den Helder omvat het verlengen van de havenmonden in combinatie met kwalitatieve verbeteringen van de kwelders en het benutten van toeristische kansen. Deze opgave kan veel baat hebben indien deze als majeure opgave in het investeringskader wordt opgenomen. Deze vorm van 'building with nature' geeft weer andere leerpunten dan de ervaringen hiermee bij Delfzijl en Harlingen. Bij Den Helder wordt de natuurontwikkeling namelijk gestimuleerd door de waterstromen 'het werk te laten doen'. Ook wordt vismigratie in het Balgzandkanaal mogelijk gemaakt.

Voor de uitvoering is naar schatting tussen de € 30-50 miljoen van de overheid nodig. Verder is het van belang dat alle belanghebbenden bij de havens, landbouw, natuur én stad goed betrokken worden. In het proces kan de Raad een rol hebben als verbinder en motivator, maar het opdrachtgeverschap ligt bij de haven en lokale overheid. Van belang is om in gesprek met het Rijk te gaan, onder meer in verband met haar rol als siteholder Waddenzee, de kaderrichtlijn Water en de visserijsector. Voor het Rijk ontstaat er mogelijk een inderdieneffect omdat er minder gebaggerd hoeft te worden bij de havenmond van Den Helder. Eén en ander kan een plek krijgen in de Nationale Omgevingsvisie (2018) en in gesprekken met het Rijk in het kader van het MIRT.

De andere twee opgaven (specialisatie en verduurzaming) hebben baat bij een herkenbare meerjarige inzet vanuit het Waddenfonds om echt een beweging op gang te zetten. Dit is echter een andere orde van grootte en zou naar het idee van de vereniging goed in de thematische lijnen van het Waddenfonds een plek kunnen krijgen, mits die ook goed benoemd en financieel belegd zijn.

Vitale kust - voedselcultuur

Het tot stand brengen van een lokale voedselcultuur biedt veel kansen voor nieuwe verdienmodellen, maar is geen gemakkelijke opgave. Het vraagt om visie en veel doorzettingsvermogen om dit stand te brengen is de ervaring vanuit Waddengoud. Een gedeelde gevoel van verantwoordelijkheid bij LTO, NBO's, Waterschappen en individuele boeren, vissers en bewoners is essentieel. De functionele scheidingen tussen natuur en landbouw moeten hierbij eveneens ter discussie gesteld worden. Zo is buitendijks veel natuur, maar biedt het ook kansen voor een natuurinclusieve landbouw: waarom zou de samenwerking met binnendijkse boeren niet gevonden kunnen worden?

Het gebied is een wereldspeler in de aardappelteelt en de transitie naar een duurzame landbouw is daarom ook geen of-of verhaal, maar eerder één van twee lijnen. In de ene lijn moet er ruimte zijn voor experimenten en ontwikkelingen van nieuwe (zilte) teelten en producten. In de andere lijn staat de (levende) bodem steeds meer centraal, maar wel op

een wijze die aansluit bij de snelheid van de transitie die de traditionele sector doormaakt. Niemand streeft er naar zomaar zout binnen te laten in gebieden die nu geschikt zijn voor de aardappelteelt. Het zoet houden van deze gebieden is essentieel. Desondanks zijn de ontwikkelingen rondom klimaatverandering en een stijgende zeespiegel onomkeerbaar en is aanpassingen hieraan nodig.

De crux zit hem erin van koplopers naar peloton te geraken en zo de meerderheid van de telers, in hun tempo en aansluitend bij hun werkwijze en ambities, mee te nemen in de transitie naar een duurzame en verbonden landbouw die past bij een voedselcultuur uit de regio.

Visserij

De impact van de visserij op het ecosysteem in de Wadden, in het bijzonder die van de garnalenvisserij, is substantieel. Verduurzaming is dus van groot belang. De verantwoordelijkheid hiervoor is een Rijksaangelegenheid. Daarom is de verduurzaming van de visserij in het Waddengebied geen majeure opgave voor het Investeringskader. Uiteraard kan wel vanuit het investeringskader bijgedragen worden aan de versnelling van de transitie naar verduurzaming binnen de visserij door te ondersteunen bij het ontwikkelen van kennis, het opzetten van pilots en ten behoeve van beperkte investeringen. Dit is onderdeel van andere opgaven. Zo zijn er relaties tussen de visserij, vismigraties en zilte producten. Bij het groer maken van de waddenbeleving, bijvoorbeeld via een voedselcultuur, dan speelt het product "vis" hierin een rol. Aandachtspunt is hoe men zich lokaal positioneert. Zie als voorbeeld de gebiedsmarketing van de Veluwe met hierbinnen lokale initiatieven/sferen.

De beschermde status van de Waddenzee biedt de mogelijkheid om de ecologische kwaliteiten van dit unieke gebied te borgen en daar waar nodig te herstellen.

Consultatie

Er heeft een gesprek plaatsgevonden met Pim Visser (Visafslag Hollands Noorden en Visned), per email is een reactie binnengekomen via Barbara Geertsema (Goede Vissers), Jaap Vegter (Stichting geïntegreerde Visserij) heeft meegelezen met het gespreksverslag van het gesprek met Visser en Ronald Lanter (PRW) heeft een aanvullende notitie opgesteld naar aanleiding van de discussies tijdens de Wadden-3-daagse.

Vergroening chemiecluster

Er blijkt een groot faseverschil tussen de initiatieven gericht op het vergroenen van de chemie. Wel leidt het merendeel tot verminderde uitstoot en meer hergebruik.

Mogelijke majeure opgaven zijn:

- bio-refinery;
- utiliteiten, bijvoorbeeld in vorm van ringleidingennet;
- monomeren op basis van suiker of andere groene grondstoffen;
- biopolymeren in de pilotfase met als doel om te schalen;
- verwerking van reststromen, al dan niet in combinatie met energiebesparing.

Opnemen van deze opgaven in een vijfjarig programma zou het bedrijfsleven helpen om de vergroeningstransitie te versnellen en kan tegelijkertijd bijdragen aan verbetering van de ecologie van de Waddenzee en de Eems-Dollard. De deelnemers zien er perspectief in een dergelijk programma uit te werken en te concretiseren als input voor het Investeringskader.

Holwerd aan Zee

Holwerd aan Zee is een burgerinitiatief van een aantal inwoners van Holwerd. Het doel is om de leefbaarheid van Holwerd te verbeteren. Die heeft sterk te lijden onder krimp, waardoor in het historische dorp veel huizen leeg staan en de bedrijvigheid terugloopt. Het initiatief heeft als kern het aanleggen van een verbinding tussen de Waddenzee en het achterland. Dit krijgt vorm door een opening in de dijk, met een schutsluis, havenvoorzieningen en een zogenaamd binnendijks 'spoelmeer' dat ook gebruikt kan worden om het baggerbezwaar van de vaargeul naar Ameland te verminderen. Langs de Duitse Waddenkust zijn diverse voorbeelden van dorpen met een dergelijk spoelmeer, die daarmee veel toerisme aantrekken. Naast het spoelmeer en de voorzieningen voor watersport en andere vormen van toerisme zijn er vele kansen, bijvoorbeeld voor natuurontwikkeling, zilte teelten, cultuur (Sense of Place) en kennisontwikkeling.

De discussie ging over de vraag of Holwerd aan Zee op zichzelf een majeure opgave is. De conclusie was dat dit niet zo is. Wel past Holwerd aan zee heel goed in de opgave 'vitale kust'. Ook in de opgave 'toerisme in relatie tot het Werelderfgoed past een ontwikkeling als Holwerd aan zee. Gevraagd is of er op de termijn 2017-2026 ook gedacht is aan betekenisvolle kleine stappen die passen in het grote verhaal. Hierbij kan worden gedacht aan een ruimtelijk-economische impuls door realisatie van het Waddenhotel via een goede ondernemer. Exploitatie kan uiteraard nooit medefinancierbaar zijn, maar wellicht zijn er opties mogelijk om een dergelijk initiatief uit te voeren in combinatie met het verbeteren van de leefomgeving.

Aandacht is wel nodig voor het integrale karakter van het initiatief. In het verleden zijn integrale projecten moeilijk subsidieerbaar gebleken vanwege de kaders van het Waddenfonds, ondanks het grote draagvlak.

De Nieuwe Afsluitdijk (DNA)

Gesproken is over drie inhoudelijke onderwerpen: duurzame energie, natuur en toerisme.

- Duurzame energie - Project 'icoon afsluitdijk'
 - Energie: kraamkamer ontwikkelingen
 - Blue energie
 - Zonnepanelen in verharding
 - Backbone: elektriciteitskabel over afsluitdijk
 - OGTC Den Oever
- Natuur
 - Leefgebied vissen, natuurvriendelijke oevers in IJsselmeer en Wadden
- Toerisme
 - Beleefcentrum
 - Ontwikkeling aanlandgebieden

Wat verder aan de orde kwam

- Bij een programmatische aanpak hebben projecten een drager nodig, grote ontwikkeling van andere zaken op aantakken. Een voorbeeld is de veiligheidsopgave Afsluitdijk. Provincies kunnen daarop sturen.
- Er zijn veel lopende projecten, zoals:
 - beleefcentrum voor 100.00 bezoekers per jaar
 - Icoonproject van Daan Roosengaarde
 - Wetterskip is aan boord bij multifunctionele oplossingen.

- Toerisme wordt op een hoger abstractieniveau benaderd.
 - Zo is het beleefcentrum ontwikkeld samen met een horeca en recreatiepartij voordat de aanbesteding van het gebouw de deur uit ging. De private partijen investeren zelf ook en denken daarbij vanuit de internationale toerist en het gehele aanbod in het gebied.
 - Het is voor DNA belangrijk dat het gebiedscoördinatoren van de verschillende provincies heeft die integraal denken. Dat is nu niet altijd het geval.